

Užventis

Aldona Puišytė

Iš ciklo „Trys elegijos Šatrijos Raganai“

Grožis – tai begalės atspindis...

Šatrijos Ragana

1. Užventis. Rožių žydėjimas

Vaikystės rožės, tyros baltos rožės!
Kvapnus dvelkime, gal tu – žiedo siela,
Sode ūksmėtam klaidžioji? Saulužė sėda
Už girių mėlynujų... Tyliai žiūri

Į veidą rožė, o rasom ji sidabruota...
Ar žiedlapiai, ar tavo rankos švelnios,
Mamatė? Vėl graudi rauda violončelės
Prie tvenkinio miegūstam gluosnių guote.

Dar suboluos – nutols alėjoj siluetas.
Išblėsta vizija... Tik ašara vienatvėj
Ant sielos rožių – niekas jos nematė...
Naivi vaikyste, žiedo sapne numylėta!

Marija Pečkuskaitė

Užvenčio bažnyčios šventoriuje

Užvenčio miestelis įsikūręs 27 km į šiaurės vakarus nuo Kelmės, palei Ventos upę, kuri išteka iš Vienių ežero. Iš čia keliai veda į Kelmę, Kražius, Varnius, Tryškius, Kuršėnus. Įdomi šių apylinkių istorija. Netoli miestelio – kalnas. Kasinėjant jį, randama Užvenčio pilies ir prie jos vykusių susirėmimų pėdsakų: iečių, akmens kirvukų. Užvenčio plokštiniuose kapuose archeologai yra radę II-III a. žalvarinių antkaklių, VI-VIII a. įkapių, X-XI a. geležinių ginklų. Apie du kilometrus nuo miestelio – alkakalnis, Perkūnkalniu vadinamas. Paslaptingos ir nepaprastai gražios Užvenčio apylinkės. Jos traukia istorikų ir turistų dėmesį.

Užventis istoriniuose šaltiniuose pradedamas minėti dar XIV amžiuje. XV a. čia jau buvo valsčiaus centras – vienas iš mažesnių Žemaitijoje. Lietuvos didysis kunigaikštis iš pradžių Užventį valdyti buvo pavedęs Žemaičių seniūnui. 1498 m. čia šeimininkavo Mykolas Jogelavičius. 1527 m. Žygimantas Senasis Užventį perėmė savo žinion ir pats ėmė skirti jo laikytojus. 1528 m. valsčiuje gyveno 13 bajorų. 1538 m. Užvenčio tėvūnu buvo Andrius B. Tuntilaitis. 1551 m. valsčių valdė Kasparas Bilevičius, 1587 m. – Simanas Vainius.

Miestelis ėmė formuotis XV a. pab.-XVI a. pr. prie Užvenčio dvaro. XVII a. pradžioje miestelio ir valsčiaus laikytoju buvo Matas Vainius, o po jo mirties valdžią perėmė jo žmona Elzbieta.

Spėjama, kad pirmoji medinė Šv. Marijos Magdalenos katalikų bažnyčia Užventyje buvo pastatyta XVI a. pab.-XVII a. pr. miestelio valdytojo Mato Vainos rūpesčiu. Elzbietai Vainienei materialiai remiant, senoji bažnyčia buvo atnaujinta. Pastatui sunykus, 1825 m. jo vietoje kunigaikščio Druckio-Lubeckio lėšomis pastatyta nauja Užvenčio katalikų bažnyčia, kuri tebestovi iki šiol. Medinė koplyčia kapinėse parapijiečių rūpesčiu iškilio 1839 m. Pirmoji mokykla (parapinė) Užventyje įsteigta 1609 m.

Užventis labai nukentėjo per Šiaurės karą. Po to čia liko nemažai tuščių sodybų. Spėjama, kad 1701 m. Užventyje didelį gaisrą sukėlė švedai, tačiau vietiniai žmonės miestelio ir po to neapleido, pasistatė naujus namus ir jau 1703 metais Užvenčiui buvo suteikta teisė rengti turgų, o nuo 1746 m. čia dar vykdavo ir trys prekymečiai. 1738 m. miestelį vėl smarkiai nuniokiojo gaisras. Užventyje nuo senų laikų gyveno nemažai žydų. 1750 m. jiems buvo leista pasistatyti sinagogą.

XVIII a. pradžioje Užvenčio valdytojai jau buvo Gorskiai. 1831 m. miestelis buvo užimtas sukilėlių, o 1863 m. ties Užvenčiu įvyko jų susirėmimai su kariuomene. Miestelio gyventojai sukilėlius rėmė.

1833 m. Užventyje buvo 48 mediniai namai, 2 smuklės. 1853 m. veikė pradžios mokykla, kurią lankė 39 mokiniai. Po 1863 m. sukilimo ji uždaryta, o vėliau įsteigta rusiška mokykla. 1859 m. veikė sinagoga, vandens malūnas, spirito varykla. 1876 m. įsteigta valdinė pradinė mokykla, 1909 m. atidarytas paštas. Nepriklausomos Lietuvos metais Užventyje veikė 6 skyrių pradžios mokykla, paštas, kelios parduotuvės, biblioteka, amatų dirbtuvės, bažnyčia, sinagoga, spirito varykla, malūnas, lentpjūvė, plytinė, dirbo veterinarijos specialistas, buvo ambulatorija, savivaldybės įstaiga, policijos nuovada, 1892 m. stovėjo 25 gyvenamieji namai.

Prie Užvenčio baigiasi kalvotosios Žemaitijos apylinkės, prasidedančios į pietus nuo Luokės. Tarp Užvenčio ir Kuršėnų yra didelis Ilgšilio-Gintėnų miško masyvas. Čia vyrauja pušynai, eglynai ir mišrūs miškai.

XIX a. pradžioje Užvenčio dvaras, kuriam priklausė 2828 dešimtinės žemės, iš kurių 237 – miškas, buvo kunigaikščio Druckio Lubeckio nuosavybė. Kaip tik šį dvarą 1887 m. išsinuomojo Šatrijos Raganos tėvai – Stanislava ir Anupras Pečkauskai, iki to laiko gyvenę Labūnavoje. Užvenčio dvarui priklausė 1539 dešimtinės dirbamos trečios rūšies žemės, 48 dešimtinės nedaromos, 124 dešimtinės miško, vandens malūnas, trobesiai.

Netoli Užvenčio, Ušnėnų dvare, tais laikais gyveno ir Povilas Višinskis. Jis nuo 1891 metų vasaros lankydavosi Pečkauskų šeimoje, susipažino su savo mokinio seserimi Marija, pamilo ją ir daug kuo jai padėjo kūrybinio kelio pradžioje, pažadino Marijos domėjimąsi Lietuvos istorija, skatino ją mokytis lietuvių kalbos ir kurti lietuviškai. Čia, Užventyje, 1892-1893 m. su savo šeima gyveno ir kita garsi Žemaitijos rašytoja – Julija

Beniuševičiūtė-Žymantienė – Žemaitė, kurią literatūriniam darbui taip pat paskatino Povilas Višinskis. 1894 m. vėlyvą rudenį Užventyje užsimezgė ir Marijos draugystė su ten dirbti atkeltu jaunu kunigu Kazimieru Bukontu. Beje, su Bukontų šeima Pečkauskai buvo pažįstami dar iš Medingėnų laikų. Iš Užvenčio Marija išvyko mokytis į Petrapiilį. Grįžusi iš ten, gydėsi, o sustiprėjusi, norėdama užbaigti gimnazijos kursą, vėl ėmė mokytis – šį kartą jau privačiai. Iš pradžių jai padėjo ta pati guvernantė S. Sven-tožečka, tačiau 1893 m. pabaigoje ji susipyko su auklėtine, ir Marijos tėvas Anupras Pečkauskas ją atleido. Tada Marijai ir jos seseriai Zofijai buvo pasamdyta kita namų mokytoja – vokiečių Teofilė Engelbrecht. Tėvai, kaip rašo J. Žekaitė, „lavino Mariją, kaip ir Zofiją, daugiau iš dvarininkų savigarbos, nesitikėdami, kad mokslas bus jų pragyvenimo šaltinis“. Mokyti būsimajai rašytojai padėdavo ir į namus ateinantis Užvenčio mokyklos mokytojas Janas Gorbelikas. Gimnazijos kursą Marija baigė iki 1895 m., o po to ėmė svajoti apie studijas užsienyje. Tačiau būtent tuo laiku Pečkauskų šeimai iškilo daug finansinių problemų. Jos privertė Mariją ir kitus šeimos narius daug ką savo gyvenime apriboti. Vis dėlto svajonės išvykti į Varšuvą, kur ji planavo lankyti bitininkystės kursus, Marija neatsisakė.

Šatrijos Raganos gyvenimo ir kūrybos tyrinėtoja Brigita Speičytė

Spaudai parengė Stasys Perminas
Elenos Maslakovos ir Danutės Mukienės nuotraukos

Užvenčio kraštotyros muziejus